

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Астапцева Х.А.

аспірантка,

Українська академія друкарства

ГАЛИЦЬКИЙ FASHION-ЛЕКСИКОН У РЕТРОСПЕКТИВІ

Індустрія моди з кожним століттям набирає все більших обертів. Мінлива і непередбачувана, мода проникає у всі сфери нашого життя. Соціальні мережі пістрявлюють порадами щодо того, як декорувати оселю, куди поїхати відпочити, чи навіть яку книгу прочитати на дозвіллі. Це все регулюється законами моди. Ми звикли найчастіше асоціювати моду з вбранням. З плином часу змінюється не лише крій одягу, але й з'являються дефініції нових видів одягу та їх елементів, що розтлумачують значення того, чи іншого предмету нашого гардеробу.

Таким чином, за словами філологині Коваленко Г.М., до складу лексики моди входять одиниці на позначення предметів одягу, взуття, головних уборів, зачісок, аксесуарів, модних стилів та течій, назви колекцій високої моди, назви брендів та виробників одягу й аксесуарів, професійна лексика індустрії високої моди та легкої промисловості. В контексті моди використовуються лексичні одиниці з оцінними та темпоральними значеннями, а також слова на позначення кольорів» [1, с. 5].

Джерелом вивчення галицьких термінів з індустрії моди є жіночі часописи. Саме Галичина, в період її окупації Імперією Габсбургів, а потім і Польщею, стала колыскою зародження перших українських жіночих часописів («Нова Хата», «Жіноче Діло», «Жінка» тощо), у яких подибуємо перші, і напрочуд вдалі, спроби галицьких журналісток та редакторинь на поприщі написання модних оглядів, критичних зауваг щодо вбрання, порадицьких заміток щодо правильного комбінування елементів ансамблю в одязі, мистецтвознавчих статей з історії моди тощо. З появою жіночих часописів активізувався процес міграції термінів зі сфери моди, що значно розширило словниковий склад української мови.

Парадоксально, але найцікавішими за різноманіттям міграційних термінів, жанрової палітри та змістового наповнення з тематики моди можна назвати не самостійні часописи для жіноцтва, а саме тематичні шпальти у щоденниках «Діло» та «Новий Час». Причиною цього слугує висока частота випуску.

Отож, зупинимось на тематичній шпальті «Нашим Читачкам», що виходила у «Новому Часі» з 29 вересня 1935 р. по 03 липня 1939 р. за редакцією Стефанії Мартинюк. У своїх текстах оглядачка моди притримувалася норм публіцистичного стилю, який рясно і по-мистецьки забарвлювала за допомогою художніх засобів експресією, виразністю та емоційністю. Порівняно із

сучасними інформаційними текстами, публікації Стефанії Мартинюк позбавлені трафаретності висловлювання. У них відсутні мовні штампи. Тексти жіночої шпальти характеризуються пишномовністю, патетичністю, піднесенням.

Fashion-лексикон Стефанії Мартинюк базувався лексичних запозиченнях – полонізмах, латинізмах, германізмах, чехізмах (богемізмах), франкізмах тощо. Це зумовлено знову-таки відсутністю в українській мові тих років термінології з матеріалознавства, конструювання та виготовлення одягу і потребою утворити нові фраземи шляхом буквального їх перекладу з мов сусідніх розвинутіших держав.

Подаємо глосарій найколеритніших термінів з модної тематики, які було віднайдено у модних оглядах Стефанії Мартинюк [2-7]. В дужках зазначено етимологічну реконструкцію вживаних сфері моди фразеологічних та лексичних одиниць.

Види шкіри: шкіра гемзова (пол. *skóra gienzowa* – замшева шкіра; з нім. *gämse* – замша), шкіра реніферова (пол. *skóra renifera* – олянеча шкіра), шеврові мешти (пол. *szewrowe meszty* – туфлі з вичиненої козячої шкіри), замшові мешти (пол. *zamszowe meszty* – замшеві туфлі) [2-7].

Види хутра: футро кримка (пол. *futro krymkowe* – каракулеве хутро), футро селькінове (пол. *futro selskinowe* (анг. *sealskin* – тюлень) – хутро тюленя), футро брайштванцове (нім. *breitschwanz* – каракульча), футро сканкове (анг. *skunk* – скунс), футро опосове (пол. *opos* – опосум) [2-7].

Тканини і матеріали: маренго (назва темно-коричневої тканини з білими цяточками, що ткалася у містечку Spinetta Marengo на півн. Італії), ескімо, букль (фр. *boucler* – «завивати», тканина із фасонної пряжі з дрібними вузликами), фріскальба, фріджілля (анг. *fragile* – крихкий, ламкий; мається на увазі тонка делікатна тканина), дубле (анг. *double* – подвійний, інше значення – махровий; тут мається на увазі двостороння або махрова тканина), волічка (вовняна тканина від англ. *wool* – вовна), пружкований матеріал (пол. *prążkowany materiał* – смугаста тканина), прозорий матеріал (пол. *przejrzysty materiał* – прозора тканина), воалька (пол. *woalka* – вуаль) [2-7].

Особливості покрою: сукня касакова (фр. *casaque* – жіноча блуза з V-подібною горловиною), бальоново-буфястий рукав (пол. *balonowy* – повітряний; пол. *bufiasty* – пухкий), рукав морщений долиною (пол. *rękaw marszczony doliną* – призібраний низ рукава), обтислий рукав (пол. *obcisły rękaw* – облягаючий рукав), рукав рагляновий (пол. *rękaw reglanowy* – рукав покрою «реглан»), силветка (пол. *sylwetka* – силует), лінія рамен (пол. *ramiona* – плечі), карк (пол. *kark* – шия), спідничка в контрафалди (пол. *kontrafałda* – зустрічна складка), штянята з подвійним межикроччям (штани з подвійною ластовицею, від пол. *krocze* – ластовиця), легко втята (пол. *lekko odcięta* – простого покрою).

Різновиди одягу, взуття і аксесуарів: жакет в крату (пол. *krata* – ґрати; мається на увазі жакет із картатої тканини), сукня з органді (анг. *organdie* – прозора тканина з віскозного шовку) [2-7].

«Жіночу сторінку» у газеті «Діло» редагувала полтавчанка, д-р прав та інженер з економіки і торгівлі – Харитина Кононенко. Шпальта проіснувала три

роки (з 4 грудня 1936 р. по 15 грудня 1939 р.). В її рамках виходила постійна рубрика «Балачки про моду», автором якої була Рита (псевдонім Харитини Кононенко) [8, с. 177-178].

Цікаво, що лексикон Харитини Кононенко, як представниці наддніпрянщини повинен відрізнятися від її колеги Стефанії Мартинюк. Та порівняльний аналіз публікацій обох журналісток демонструє зворотнє. Як слушно зауважує письменник Юрій Винничук: «Є безліч слів, які фігурували в писемних пам'ятках Центральної України, а потім опинилися лише в галичан. Але ці слова не можна вважати галицькими. Врешті решт мовну реформу 1920-х років в советській Україні робили не галичани, а східняки. Зокрема й білоруська єврейка Олена Курило, розстріляна за український буржуазний націоналізм» [9].

Отож, більшість лексем у публікаціях Харитини Кононенко є суто українськими. Тенденцією тогочасної жіночої публіцистики є широке застосування демінутивів. Ними рясно пересипано тексти і Стефанії Мартинюк, і Харитини Кононенко.

Далі подаємо приклади fashion-лексем і -фразем, вживаних Харитиною Кононенко, з дефініціями у квадратних дужках, що були віднайдені нами у замітках «Балачки про моду», тематичної шпальти «Жіноча сторінка», газети «Діло» за 1936-1939 рр.: панорама народньої ноші [демонстрація народного одягу (ч. 279, 1936 р.)]; ревія мод [показ мод (ч. 283, 1937 р.)]; плетиво [переплетення тканини (ч. 255, 1937 р.)]; нараменники [погони (ч. 1, 1937 р.)]; пополуднева суконка [коктельна сукня (ч. 13, 1937 р.)]; виглядає принадно [виглядає привабливо (ч. 109, 1937 р.)]; пригрублює фігуру [візуально збільшує фігуру (ч. 109, 1937 р.)]; балеві прикраси [святкові прикраси (ч. 153, 1937 р.)]; блюзочка з коронки [блузка з мережива (ч. 153, 1937 р.)]; перкалева блюзочка [блузка з бавовняної тканини (ч. 153, 1937 р.)], люксусова білизна [вишукана білизна (ч. 59, 1938 р.)]; бріджовий підвечірок [вечірня пора дня, коли грають у бридж і одягають коктейльні сукні (ч. 59, 1938 р.)]; різноколірові стяжки [кольорові стрічки (ч. 199, 1938 р.)]; гарна кокарда [гарний бантик (ч. 199, 1938 р.)]; черевички-човники [гостроносі класичні туфлі (ч. 216, 1938 р.)]; торбинка [жіноча сумочка] (ч. 216, 1938 р.); претенсіональність і злий смак [претензійність і поганий смак (ч. 158, 1939 р.)]; парадна суконка [святкова сукня (ч. 158, 1939 р.)]; узір в крату чи паски [візерунок в смужки чи клітинку (ч. 158, 1939 р.)]; клямерка [декоративний пасок (ч. 153, 1937 р.)]; ясніші панчохи [світлі панчохи (ч. 153, 1937 р.)]; африканські причандали [дрібні прикраси у африканському стилі (ч. 274, 1938 р.)]; штудерні зачіски [пишні, гарно укладені зачіски (ч. 274, 1938 р.)]; цикляменова суконка [сукня світло-фіолетового відтінку (ч. 74, 1939 р.)]; задріпані фальбани [забруднені фальбани (ч. 274, 1938 р.)]; долиною оздоблений бордюрою [нижній край виробу окантовано (ч. 274, 1936 р.)]; камізолька [жилетка (ч. 1, 1937 р.)]; запятки [каблуки (ч. 153, 1937 р.)]; не лицює [не личить (ч. 41, 1938 р.)] тощо.

Як бачимо, львівська ретроспективна fashion-лексика вигідно вирізняється на фоні сухої, наповненої шаблонами і канцеляритами мови сучасних оглядачів моди. Було б непогано застосовувати колоритні барвисті галицькі терміни на

практиці в нинішніх українських fashion-медіа. Але становище галицизмів – дуже хитке. Є чимало противників збагачування ними сучасної мови. Дивно, адже чомусь відвертих англомовних запозичень ми не цураємось, а власні лексеми, які вже давно прижилися, для нас є анахронізмом. Невже краще знебарвлювати українську мову інтернаціоналізмами англійського походження (тут маємо на увазі аспект моди), якщо майже століття тому багато з цих слів успішно вкоренилися та адаптувалися у Галичині. Нині у світі зберігається тенденція повернення до етно-мотивів у мистецтві та інших сферах життя. Чому б цю тенденцію не застосувати до стилістики публіцистичних текстів з модної тематики. Чому б не скористатися багатим запасом галицької колоритної лексики для підсилення української ідентичності у fashion-публіцистиці.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Ганна Миколаївна. Англійська лексика моди ХХ-ХХІ століть: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005.
2. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1935. [II півріччя (29 вересня – 22 грудня)]. № 21(2139), 247(2170), 286(2108). С. 6.
3. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1936 [I півріччя (06 січня – 01 червня)]. № 5(2120), 25(2140), 54(2169), 78(2193), 121(2236). С. 11.
4. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1936. [II півріччя (27 липня – 19 грудня)]. № 167(2282), 185(2300), 207(2322), 224(2339), 236(2351), 254(2369), 265(2380), 276(2391), 287(2402). С. 11.
5. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1937 [7 січня – 21 червня]. № 5, 10, 27, 38, 50, 62, 79, 96, 106, 124, 135. С. 11.
6. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1938 [20 червня – 19 вересня]. № 132, 149, 207(4407). С. 11.
7. Мартинюк С. Нашим читачкам [тематична шпальта] / ред. Стефанія Мартинюк // Новий Час = Nowyj Czas : Ілюстрований щоденник. Львів, 1939 [3 липня]. № 147(4639). С. 16.
8. Астапцева Х. А. «Балачки про моду» Харитини Кононенко – нове слово у жіночій пресі Галичини (На матеріалах «Жіночої сторінки» у газеті «Діло» (1936–1939 рр.) / Христина Астапцева // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. – 2017. – Ч. 1(7): Українська періодика (XIX-XX ст.) як історичне джерело. – С. 173–197.
9. Винничук Ю. Страхотливий привид галицизмів // Збруч : інтернет-газета. 2013. URL: <https://zbruc.eu/node/12075> (дата звернення: 17.09.2019).